

PROF.DR. HÜSEYİN AYAN'IN HAYATI

Dr. Rıza OĞRAŞ *

Prof.Dr. Hüseyin Ayan, 1927'de Bulgaristan'da Şumnu'ya bağlı Akdere köyünde doğmuştur. 1939'da Akdere Köyü Türk İlkokulunu, 1942'de Şumnu Medrese-i Aliyye Ortaokulunu, 1946'da Şumnu Mekteb-i Nüvvâb Lisesini bitirir. Aynı yıl Akdere'nin Aşağı Mahalle ilkokulunda öğretmenliğe başlar.

9 Eylül 1944 yılında Sovyetler Birliği'nin Bulgaristan'ı işgali ile Bulgaristan, Komünist (İşçi) Parti tarafından kurulan hükümetlerle idare edilmeye başlanır ve çok geçmeden üretim araçları devletleştirilir, toprak üzerindeki mülkiyetler kaldırılır. Toprağa bağlı olan halk arasında büyük huzursuzluklar başlar. Türkler, Türkiye'ye göç etme yolları aramaya başlar. Türk aydınları, Bulgar Güvenlik Güçleri tarafından takibe alınır. Bu arada Hüseyin Ayan, öğretim yılının son günü olan 16 Haziran 1947'de (5 Mayıs 1947 günlü emir öğretim yılının sonuna kadar saklanmıştır) tutuklanır. "Bulgaristan'daki Türkleri Türkiye'ye göç etmeye teşvik"le suçlanır ve 19 gün tutuklu kalır. Tutukluluğu sırasında işkenceye maruz kalır, daha sonra tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılır. Hüseyin Ayan'ın elinden öğretmenlik de alınmıştır.

1947-1948 öğretim yılı başlarında, yeniden göreve atanamayacağını düşünürken, Burgaz ilinin Kazan ilçesine bağlı Yenice Balkan Köyü'nde yeni açılan Türk ilkokulu kurucu öğretmenliğine tayin edilir. Öğretim yılının sonu beklenmeden ise askere alınır. Rusçuk ilinin Razgırat ilçe merkezinde başlayan trudovak (işçi)'lik, birliğin Tuna boyuna gönderilmesiyle Tutarakan-Rusçuk arasında, Tuna nehri boyunca inşa edilecek olan setlerde(Diga), geceli, gündüzlü, dayak altında, yarı aç, yarı tok olarak çalıştırılır. Kış mevsimi yaklaşırken, bölükten ayrılan bazı arkadaşlarıyla Büyük Tırnova ilinin Drenovo ilçesi, Sokolovo mevkiindeki taş ocaklarına nakledilirler. Koca Balkan içinde bulunan bu taş ocaklarında, günlük 3 m³ taş çıkarmak zorunluluğuyla çalıştırılır. Çalışma şartlarının ağırlığından bazı arkadaşlarının elleri bile donar. Baharın gelmesiyle

* Burdur Mehmet Akif Ersoy Üni., Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü. Öğr. Üyesi.

birlikleri taş ocaklarından alınıp, Bulgaristan'da yeni kurulmaya başlanan devlet çiftliklerinin inşasında (sovhoz) çalıştırılmak üzere Rusçuk'un batısındaki Meçka/Stalbişte köyüne gönderilir. Burada tuğla yapıp pişirmeyi öğrenir ve inşaatların her kademesinde çalıştırılırlar. 1949 yılının Kasım ayı sonlarında askerlik-Hocanın kendi deyimiyle 'Trudovak köleliği'- biter. Bu sırada tutuksuz olarak muhakemesi devam etmektedir. Aradan bir iki ay geçmeden toplama kamplarına gönderilir. Tunca'nın yatağını değiştirecek olan tünellerde çalıştırılır. Ekim 1950 başlarında serbest bırakılır, ancak ardından ani bir emirle Akdere Rüşdiyesine (Ortaokul) Türkçe öğretmeni olarak atanır. Muhaceret günlerine kadar ortaokulda Türkçe öğretmenliği yanında coğrafya ve resim derslerini de okutur.

1950-1951 yıllarında Türkiye'ye göç ettirilen Bulgaristan Türkleri arasında (anne, baba ve kardeşleriyle) anavatana gelir. Ailece Adana'nın Ceyhan ilçesi Mustafabeyli köyüne yerleştirilirler. Tapu ve Kadastro teşkilatında yevmiyeli bir iş bulur. Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü'nün Taşra teşkilâtında çalıştırılmak üzere, Ankara'da açılan kursun giriş sınavını kazanır ve kursa dokuz ay devam ettikten sonra, Harita Teknik Memuru olur. Kocaeli Toprak Komisyonu'na tayin edilir. Kısa bir zaman sonra Mardin'in Cizre ilçesine gönderilir. 1955 yılı ortalarına kadar Cizre ve Silopi köylerinde, topraksız çiftçilere arazi dağıtır.

Hüseyin Ayan, Toprak Komisyonları'nda ekip şefi, komisyon üyesi ve komisyon başkan vekilliklerinde bulunduğu sırada 1955 yılı ortasında Ceyhan'a atanır. Ailesi de Mustafabeyli köyünde, beşer dönüm tarla ve yeri verilerek üzerine ev yapmak suretiyle, yerleştirilmiştir. Çok geçmeden, Ceyhan Komisyonu'yla birlikte Erzurum'a gönderilir. 1956 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'ne yazılır. İki yıl okuduysa da uzaktan başaramayacağını anlar. Bu sırada Erzurum'da Atatürk Üniversitesi'nin kuruluş hazırlıkları devam etmektedir. Açılan Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü sınavını kazanarak kaydını yaptırır. 29 Mayıs 1960 günü, yıldırım telgraf emriyle Bitlis'e tayin edilir. 1960 yılının yaz ayları boyunca Bitlis, Ahlat ve Hizan'ın köylerinde, topraksız çiftçilere arazi dağıtımını yapar. İş ve tahsil tercihi arasında kalınca, memuriyetten istifa eder ve fakülte'deki derslerine devam etmeye başlar. Sinema gişelerinde bilet satıcılığı yapar ve bir serbest fen memurluğu bürosu açarak bir arzuhalci ile birlikte çalışarak geçimini temin etmeye çalışır.

Hüseyin AYAN, Şumnu'daki Medresetü'n-Nüvvâb'da, zamanın çok değerli hocalarından ders almıştır. Şeyh Efendi olarak bilinen Yusuf Ziyaeddin El-Ezherî'den Kelâm, Osman KESKİOĞLU'ndan Türk Edebiyatı, İsmail EZHERLİ'den Arap Dili ve Edebiyatı, Ahmed DAVUDOĞLU'ndan Fıkıh dersleri okur. Onun edebiyatla alakasını ilk fark eden Prof.Dr. Mehmet

KAPLAN'dır. Prof. Dr. Niyazi AKI ise Atatürk Üniversitesi'ne 24.000 ciltlik bir kütüphane bağışlayan merhum Seyfeddin ÖZEGE'nin kitaplarını tasnif ve fişlerini yazmak üzere, cüz'î bir ücret karşılığında ve derslere devam şartıyla, Hüseyin Ayan'ı, kütüphaneye yerleştirir. Üç arkadaşıyla (Efrasiyap GEMALMAZ, İkrâm KAYAER ve Banu KIRZIOĞLU) bu kitapların dört cilt tutan künyelerini hazırlarlar.

1963 yılı 3 Temmuz günü, fakülteden mezun olur ve o tarihte Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı olan merhum Prof. Dr. Gündüz AKINCI'nın fakülte sekreterliğine getirilir. Bir yıl sonra da açılan asistanlık sınavını kazanır ve Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde asistanlığa başlar, ancak o vakit bölümde kendisine Eski Türk Edebiyatı dalında doktora yaptırabilecek kimse yoktur. Prof.Dr.Gündüz AKINCI, Hüseyin Ayan'ı Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Eski Türk Edebiyatı hocası olan Prof.Dr. Hasibe MAZIOĞLU'na götürür.. Ayaküstü bir sınavdan sonra, Hasibe Hoca, "Seyyid Nesîmî" üzerinde doktora çalışmasının uygun olacağına karar verir ve -kendi deyimiyle Hoca bu netameli konuyu- Hüseyin Ayan 30 Mart 1970'te savunmasını yapar ve "doktor" unvanını alır.

Hüseyin AYAN, 1971 yılı sonlarında Gönül ŞİMŞEKLİ ile evlenir. Erzurum Teknisyen Okulu'nda ve İmam-Hatip Lisesi'nde Edebiyat öğretmenliği yapan Gönül AYAN, aynı zamanda Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde de doktora başlar. Bu arada Erzurum Kâzım Karabekir Yüksek Öğretmen Okulu'nda da görevlendirilir. Merhum Prof. Dr.Halûk İPEKTEN'in yönetiminde doktora çalışmalarını bitirerek "doktor" unvanını alır. Prof.Dr. Gönül AYAN şu anda Selçuk Üniversitesi öğretim üyesidir.

Hüseyin Ayan doçentlik çalışmalarına başlar ve takdim tezi olarak Şeyhoğlu Mustafa'nın Hurşîd-nâmesi'ni karşılaştırmalı metin hâlinde hazırlar. Jüri bu çalışmayı "fazla olmuş" diyerek geri çevirir. Eserin incelenmesinde bazı kısaltmalar yapıldıktan sonra 1975'te "doçent" olur.

Dr. Hüseyin AYAN, bilgi ve görgüsünü artırmak üzere, Fransa'ya gönderilir. Bir buçuk yıllık süreyi tamamlamadan Türkiye'ye döner. Fakültedeki derslerine başlayacağı sırada, Üniversite Senatosu'nca doçentliğe tayini reddedilir. Üniversiteler Kanunu'na göre, bu "kapı önüne konmaktır". Bu engeli, kendisini takdir eden öğretim üyeleri sayesinde aşar. Bu arada altı aylığına Paris'e gönderilir. Hüseyin AYAN, gerek ilk gidişinde ve gerekse ikincisinde, bir taraftan Sorbonne'daki kurslara, boş zamanlarında da Paris Millî Kütüphanesi'ne devam eder. Buradaki Türkçe, Farsça ve Arapça yazmaları inceler.

Profesörlük başvurusu esnasında YÖK kurulmuştur ve 2547 sayılı Kanuna göre, kadroya atanabilmek için başka bir üniversiteye gitmek zorunluluğu getirildiğinden 1985 yılı Şubat'ında Elâzığ Fırat Üniversitesi'ne Profesör olarak gider. Orada Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanlığı ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü görevlerinde bulunur.

Prof. Dr. Hüseyin AYAN, 1985 yılının Eylül ayı başlarında Konya İlahiyat Fakültesi Dekanlığı'na atanır. Eşi Dr. Gönül AYAN'la birlikte Konya Selçuk Üniversitesine geçer. Selçuk Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Halil CİN'in de izniyle İlahiyat Fakültesi'ne bir düzen getirir. Üniversitede sekteye uğrayan yüksek lisans ve doktora derslerini yeniden başlatır. Bu sayede pek çok üniversite öğretim elemanı yüksek lisans ve doktora yapma imkânı bulur.

Selçuk Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulan Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nün kurucu müdürlüğüne atanır. 1991 yılında Enstitüyü; Türk Edebiyatı, Türk Tarihi ve Türk Sanatı olmak üzere üç bölüm halinde teşkilâtlandırır. Yüksek Lisans ve Doktora çalışmalarını Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde başlatır. Türkiyat Enstitüleri'nde yeniden başlayan bu araştırmaların, Türk olmaktan ve Türk'e Türk denmesinden rahatsızlık duyan bazı çevreleri huzursuz ettiğini görür.

Türkiyat Araştırmaları Enstitüleri'nin müdürleri, Prof. Dr. Orhan OĞUZ'un başkanlığı altında Marmara Üniversitesi'nde toplanarak, geleceğe yönelik programlarını ortaya koyunca Yüksek Öğretim Kurulu, Türkiyat Araştırmaları Enstitüleri'nin Yüksek Lisans ve Doktora çalışmalarını durdurur. Böylece Türkiyat Araştırmaları Enstitüleri fiilen lağvedilmiş olur. Prof. Dr. Hüseyin AYAN, yaş haddinden emekli olmayı kabullenmeyerek, yeni açılan üniversitelerde görevine devam etmek üzere Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi'nde çalışmak ister. Üniversitenin o zamanki rektörü merhum Prof. Dr. Hasan GÜRBÜZ, bu isteğini uygun bulur ve çok geçmeden de Burdur Eğitim Fakültesi Dekanlığı'na atanır.

Prof. Dr. Hüseyin AYAN, Burdurluları illerinde müstakil bir üniversite isteği içinde bulur. Burdur'da üniversite kurulması çalışmalarına destek verir, diğer taraftan da Eğitim Fakültesi'ne yeni öğretim elemanları alır. İkinci öğretimi başlatarak yeni bölümler açar. Kısa zamanda profesör sayısını altıya çıkarır. Yüksek Lisans ve Doktora çalışmalarını hızlandırır. Araştırma ve öğretim görevlilerine, istedikleri üniversitede lisansüstü çalışma yapmalarını sağlar. Lisans tamamlama programını da başlatır.

Prof. Dr. Hüseyin AYAN, dekanlık süresinin dolmasını takiben 1998 yılı başında emekliliğini ister. Böylece resmî millet ve devlet hizmetini elli iki yılda

tamamlamış olur. Emekliliğine Prof. Dr. İsmail YAKIT tarafından düşürülmüş tarih şöyledir:

Erzurum, Konya Burdur'da çalışarak
Ömrü hayâtı hep te'lifâtla doldu
Ayan Hoca'nın Türk Edebiyatına
Hizmeti kırk beş yıl sonra hitâm buldu
Dostu Yakut'tan geldi ona tam tarih:
"Hüseyin Hoca da mütekâid oldu"

1418 (16 Ocak 1998)

Halen Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı ve Türkçe Eğitimi bölümlerinde doktora dersleri vermektedir.

Prof. Dr. Hüseyin AYAN iki kız ve bir oğlan babasıdır. Ömrünün saadeti evlatlarından Dr. Şirin AYAN (Güngör) maalesef doğalgaz zehirlenmesi sonucu vefat etmiştir. Dr.Aslı Ayan ihtisasını tamamlamıştır ve Gata'da görev yapmaktadır. Oğlu Dr. Mustafa Ayan ise Selçuk Üniversitesi'nde Diş Hekimliği alanında ihtisasını tamamlamak üzeredir.

Prof. Dr. Hüseyin AYAN, Türkiye'de üniversite sayısının azlığını görerek, bu sayının artmasını sağlayabilecek kişileri cesaretlendirmiştir. Bu yolda makaleler yazmıştır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin çekirdeğini teşkil eden Fen-Edebiyat Fakültesi'nin, Atatürk Üniversitesi'nce kurulmasını sağlamıştır. Çukurova Üniversitesi'nin çekirdeğini teşkil eden Tıp Fakültesi'nin, Atatürk Üniversitesi'nce açılmasını düşünenler arasındadır. Mersin Üniversitesi'nin kurulması yolundaki faaliyetleri merhum Prof. Dr. Süleyman KARA ve Belediye Başkanı merhum Okan MERZECİ ile hızlandırmış ve her iki üniversite de bugün başarıyla Türkiye üniversiteleri arasındaki seçkin yerlerini almışlardır.

Prof. Dr. Hüseyin AYAN, Türkiye üniversitelerinde ikinci öğretimin başlatılmasında, yazdığı makaleleriyle etkili olmuştur. İkinci öğretim sayesinde pek çok gencimiz üniversitede okuma şansını yakalamıştır.

Prof. Dr. Hüseyin AYAN, 2003-2004 Eğitim ve Öğretim yılında, Kazakistan'ın Türkistan şehrindeki Ahmed Yesevi Üniversitesi'nde Eski Türk Edebiyatı derslerini okutmuştur. Üniversitedeki toplantılarda Rusça konuşulmasına itiraz ederek, Türkçe'yi (Kazak lehçesini) hâkim kılmıştır. Bildiği Yabancı diller: Rusça, Fransızca, Farsça, Arapça, Bulgarca'dır.

~ 6 ~

R. OĞRAŞ: Prof Dr. Hüseyin Ayan'ın Hayatı

Türk üniversite hayatına getirdiği etik ve bilimsel değerler adına Hocamız'a müteşekkirimiz. Tanrı'dan dileğimiz kendisinin sağlık ve saadette, sevdikleriyle birlikte, daha nice yıllar hayırlı çalışmalara imza atmasıdır.